

ПРО ПЕРСПЕКТИВИ СТРОКОВОЇ ВІЙСЬКОВОЇ СЛУЖБИ В УКРАЇНІ

ON PROSPECTS OF CONSCRIPT MILITARY SERVICE IN UKRAINE

Курінний С.В., д.ю.н., професор,
професор кафедри конституційного та адміністративного права
Запорізький національний університет

За часів незалежності української держави накопичено значний досвід, пов'язаний з призовом на строкову військову службу, виконання якого можливе у поствоєнний період, коли актуалізується питання вибору оборонної моделі України. Однак, ще до початку широкомасштабної збройної агресії РФ, Указом Президента України № 36/2022 від 1 лютого 2022 року, українському уряду було доручено забезпечити підготовку та внести на розгляд Верховної Ради України законопроект щодо запровадження моделі інтенсивної системи військової підготовки, як можливої альтернативної форми проходження строкової служби та припинення призову громадян України на строкову військову службу з 1 січня 2024 року. Майбутня оборонна модель України стосовно армійських формувань повинна мати дуалістичну структуру. Перша (основна) частина – це професійна армія, на яку покладаються функції безпосереднього захисту Батьківщини, друга – навчальна армія (або армія підготовки резерву рядового складу), що формується з навчальних частин де військовослужбовці-строковики опановуватимуть відповідні військові спеціальності, протягом законодавчо визначеного строку, достатнього для реалізації головного соціального призначення строкової військової служби – набуття достатніх навичок теоретичної та практичної підготовки – військового спеціаліста рядового складу тобто – рекрута, солдата (матроса), старшого солдата (старшого матроса). Головною особливістю «навчальної армії» має залишатись категорична заборона залучення її особового складу до виконання безпосередніх оборонних функцій у мирний час. Позитивні перспективи нового формату строкової військової служби в Україні залежать не тільки від усвідомлення її значення, а й від повного та своєчасного формування відповідної суспільної потреби, яка має втілюватися у життя через конструктивні компоненти вітчизняної оборонної моделі, успішність становлення та функціонування якої знаходиться у безпосередній залежності від вдалості інших споріднених з нею системних трансформацій.

Ключові слова: строкова військова служба, війна, особливий склад, оборона, модель, навчальна армія.

During independence, the Ukrainian State accumulated significant experience in conscripting; thus, it can take place in the post-war period when the choice of Ukraine's defense model will be relevant. However, before the beginning of large-scale armed aggression by the Russian Federation, the Decree of the President of Ukraine No. 36/2022 as of February 1, 2022, instructed the Ukrainian government to ensure drawing up and submission to the Verkhovna Rada of Ukraine a draft law on the introduction of a model of an intensive system of military training as a possible alternative form of performance of conscript military service and termination of conscription of citizens of Ukraine for conscript military service from January 1, 2024. The prospective defense model of Ukraine should have a dualistic structure in relation to army forces. The first (main) part concerns a professional army, which is entrusted with the functions of direct protection of the motherland, the second – the training army (or the army training the rank-and-file reserve), which consists of training units where conscript service persons will master the relevant military specialties during a legally defined period, sufficient for the accomplishment of the basic social purpose of conscript military service – acquiring required theoretical and practical training skills by a military specialist of the rank and file, that is, a recruit, a soldier (sailor), a senior soldier (senior sea person). The major feature of the "training army" should remain a flat ban on the involvement of its personnel in the performance of defense functions in peacetime. The positive prospects of the new format of conscript military service in Ukraine depend not only on the awareness of its importance but also on the full and timely generation of the specific public need, which must be implemented through the structural components of the national defense model, the success of which is directly dependent on the performance of other related system transformations.

Key words: conscript military service, war, contingent, defense, model, training army.

Постановка проблеми. Про військових та армію у більшості країн світу обиватель мало думає у мирний час, оскільки проблеми війни не є для нього актуальними, бо як завжди світить сонце, від спеки може врятувати тінь дерева або приємна прохолода кондиціонера, а під час холоду – власне загішне і тепле житло з майже усіма доступними зручностями та досягненнями цивілізації.

Про значущість людини з автоматом, звичайний громадянин починає усвідомлювати, після перших ракетних або снарядних вибухів, після відчуття власної безпорадності та страху перед безщадною, сліпою машиною війни, що знищує усе живе, на її безжалісному, закривавленому шляху.

Саме у цю мить, коли вирішується доля десятків мільйонів співвітчизників, коли може стати безповоротним минулим історія своєї Батьківщини, дуже добре думається про штучний пацифізм та антимілітаризм окремих популістів від політики, про їх недалекоглядність та майже дитячу наївність під час підготовки та підписання Будапештського меморандуму у 1994 році, про цинізм так званих гарантів, який вони майже не намагалися приховати весною 2014 року за маскою лицемірства та примітивності свого словоблудства.

Тривала та далеко не мирна історія людства не раз доводила глибокий сенс латинського вислову "Si vis pacem, para bellum" (Хочеш миру – готуйся до війни). Нажаль, українське вище керівництво впритул до 2014 року де факто

повністю ігнорувало цю доведену ціною мільйонів людських життів античну мудрість – коли за демпінговими цінами спродувалося більш-менш нове (успадковане від СРСР) конкурентне озброєння ЗСУ, майбутньому агресору за напівпрозорими схемами відправлялися стратегічні бомбардувальники та крилаті ракети, з яких та якими у 2022 році колишні північно-східні «брати» періодично обстрілюють українські міста та об'єкти критичної інфраструктури. Коли у 2008 році, вже південно-східним «братом» відправлялися системи ППО, а їх уряд вже під час цього річного розширення агресії РФ зайняв ганебну, прирівняну до зради позицію нейтралітету. Коли навіть після окупації АР Крим та частин Донецької та Луганської областей, штучно розтягувалася у часі, та досі не доведена до пуття розробка українського оперативно-тактичного комплексу (ОТРК) «Сапсан» (фактичний початок роботи над яким датується 1994 роком).

Однак, крім зброї, армії 21 століття як і раніше потребують належно навченого та підготовленого особового складу. Тут Україна до недавнього часу теж не дуже демонструвала визначеність та послідовність. На початок лютого 2021 року чисельність військовослужбовців у ЗСУ становила 195626 чоловік, з них 20647 – військовослужбовці строкової служби (10,5%)[1].

Як бачимо, близько двох років тому майже 90 % особового складу ЗСУ служило за контрактом, тобто відбувався процес поступового переходу до професійної

української армії. Дана теза підтверджується положенням Указу Президента України № 36/2022 «Про першочергові заходи щодо зміцнення обороноздатності держави, підвищення привабливості військової служби у Збройних Силах України та поступового переходу до засад професійної армії» від 1 лютого 2022 року, яким українському уряду було доручено забезпечити підготовку та внести на розгляд Верховної Ради України законопроекти щодо: поетапного збільшення чисельності Збройних Сил України в період з 2022 по 2025 роки на 100 000 осіб для підвищення оборонних спроможностей держави та запровадження моделі інтенсивної системи військової підготовки як можливої альтернативної форми проходження строкової служби та припинення призову громадян України на строкову військову службу з 1 січня 2024 року. При цьому, Міністерству оборони України доручалося розробити концепцію поступового переходу до формування Збройних Сил України на професійній основі, передбачивши: збільшення термінів дії контрактів; збільшення протягом 2023 року грошового забезпечення військовослужбовців Збройних Сил України, які укладають довготермінові контракти, до рівня не менше трикратного розміру мінімальної заробітної плати; формування системи спеціальної підготовки та перепідготовки військовослужбовців, які уклали довготермінові контракти.

Однак, після 24 лютого 2022 року і до завершення війни, повнота і терміни виконання зазначеного нормативно-правового акту Президента України залишаються під великим питанням, так як й післявоєнне припинення призову на строкову військову службу.

Крім того, Законом України № 2678-IX «Про внесення зміни до Закону України "Про військовий обов'язок і військову службу" щодо особливостей призову на строкову військову службу та діяльності призовних комісій під час дії воєнного стану» від 18 жовтня 2022 року було скасовано призов на строкову військову службу під час дії воєнного стану (ст.18-1 «Особливості призову на строкову військову службу та діяльності призовних комісій під час дії воєнного стану»).

За часів незалежності української держави накопичено значний досвід, пов'язаний з призовом на строкову військову службу, використання якого можливе у поствоєнний період, коли актуалізується питання вибору оборонної моделі України.

Дослідження призову на строкову військову службу та пов'язаних з ним супутніх заходів, незважаючи на свою актуальність, поки ще не набула помітної зацікавленості з боку широкого загалу українських науковців – насамперед, фахівців з адміністративного права, норми якого займають провідне місце у регулюванні відносин даного різновиду призову. Науково-теоретичною основою для вивчення цієї важливої оборонної складової, можуть слугувати праці таких відомих учених як: В.Б. Авер'янов, Ю.П. Битяк, І.П. Голосніченко, В.М. Гаращук, Р.А. Калюжний, Т.О. Коломоєць, В.К. Колпаков, А.Т. Комзюк, В.Я. Настюк, О.І. Харитовнова та ін.

Набута практика проведення призовних заходів в Україні, спонукає не тільки до їх схвального оцінювання, а й критичного аналізу та своєчасних висновків, спрямованих на усунення існуючих недоліків та помилок, тому розгляд питань щодо можливих перспектив призову на строкову військову службу в Україні є метою даної роботи.

На початку викладення основного матеріалу, необхідно зазначити, що нормативно-правову базу, яка стоїть порушеної проблеми складають: Конституція України – ч. 2 ст. 65, відповідно до якої – захист Вітчизни, незалежності та територіальної цілісності України, шанування її державних символів є обов'язком громадян України. Громадяни здійснюють військову службу згідно до Закону України «Про військовий обов'язок і військову службу» № 2232-ХІІ від 25 березня 1992 року (зі змінами)

норми, якого регулюють відносини між державою і громадянами України у зв'язку з виконанням ними конституційного обов'язку щодо захисту Вітчизни, незалежності та територіальної цілісності України, а також визначає загальні засади проходження в Україні військової служби.

Також, до зазначеної законодавчої бази можна віднести Закони України: «Про оборону України» (далі Закон) № 1932-ХІІ від 6 грудня 1991 року, «Про Збройні Сили України» № 1934-ХІІ від 6 грудня 1991 року, «Про мобілізаційну підготовку і мобілізацію» №3543-ХІІ від 21 жовтня 1993 року, інші нормативно-правові акти у сфері оборони, а також відповідні міжнародні договори України, ратифіковані вітчизняним парламентом.

Докладніше розглядаючи питання призову на строкову військову службу в Україні, слід зауважити, що призов громадян України на строкову військову службу включає проходження ними призовної комісії та відправлення їх до військових частин.

Організація підготовки та проведення призову громадян України на строкову військову службу здійснюється міськими (районними) державними адміністраціями (виконавчими органами міських рад) у взаємодії з відповідними районними (міськими) територіальними центрами комплектування та соціальної підтримки. Порядком організації підготовки та проведення призову громадян України на строкову військову службу визначається цим Законом та нормативно-правовими актами Кабінету Міністрів України.

Строки проведення призову (призовів) громадян України на строкову військову службу визначаються Указом Президента України. Такий указ публікується в засобах масової інформації не пізніше як за місяць до закінчення року, що передє року призову (призовів) громадян України на строкову військову службу, крім указу про призов (призови) громадян України на строкову військову службу в особливий період, який публікується не пізніше як за місяць до початку проведення призову (призовів) громадян України на строкову військову службу.

Чисельність громадян України, які підлягають призову на строкову військову службу, та обсяги видатків для проведення чергового призову визначаються Кабінетом Міністрів України (ч.ч. 3-7 ст. 15 Закону).

Відповідно до ч.1 ст. 17 Закону, відстрочка від призову на строкову військову службу надається призовникам за рішенням районної (міської) призовної комісії відповідно до цього Закону за сімейними обставинами, станом здоров'я, для здобуття освіти та продовження професійної діяльності.

У ст. 18 Закону Зафіксовано, що від призову на строкову військову службу в мирний час звільняються громадяни України які: які визнані особами з інвалідністю або за станом здоров'я непридатними до військової служби в мирний час; які до дня відправлення на строкову військову службу досягли 27-річного віку; які виконали обов'язки служби у військовому резерві протягом строків першого та другого контрактів; батько або мати, рідний (повнорідний, неповнорідний) брат або сестра яких загинули, померли або стали особами з інвалідністю під час проходження військової служби або зборів військовозобов'язаних (призовники, які мають право на звільнення від призову на цій підставі, можуть його не використовувати); які виховують дитину з інвалідністю віком до 18 років та також 8 інших обставин.

Згідно ст. 18-1 Закону, під час дії воєнного стану призов на строкову військову службу не проводиться.

Під час дії воєнного стану призовні комісії утворюються для розгляду питань щодо: організації та проведення медичного огляду осіб, які перебувають на військовому обліку призовників та досягли 27-річного віку, взяття їх на військовий облік військовозобов'язаних або виключення з військового обліку; направлення призовників, які виявили бажання вступити до вищих військових

навчальних закладів або військових навчальних підрозділів закладів вищої освіти, для проходження випробувань та складання вступних іспитів або прийняття рішення про відмову в такому направленні.

Також, відповідно ч.1 ст. 23 Закону, строки строкової військової служби в календарному обчисленні встановлюються: для солдатів і матросів, сержантів і старшин, які проходять строкову військову службу в Збройних Силах України та інших військових формуваннях, – до 18 місяців; для осіб, які на час призову на строкову військову службу мають ступінь вищої освіти магістра, – до 12 місяців.

Аналіз розпоряджень українського уряду «Про затвердження чисельності громадян України, які підлягають призову на строкову військову службу» у 2015–2021 роках, засвідчив, що найбільше призовників було протягом 2019 року. Тоді підлягали призову майже 34 тисячі осіб. Більшість (18 752 осіб) призвали у період з квітня до червня. До лав ЗСУ відправили 18 тисяч осіб, до Держспецтрансслужби України (далі ДСТСУ) – 1,4 тис. осіб, до Національної гвардії України (далі НГУ) – 9 552, ще 5 тисяч призовників відправили до Держприкордонслужби України (ДПСУ).

У 2015 році призову підлягало 33 132 молодих українці – 20 тисяч осіб до ЗСУ, до НГУ – 11 130 осіб. У період з квітня до червня призвали 21 тисячу осіб, інших – у листопаді. Призову у 2016 році підлягало трохи менше громадян – 30,5 тисяч, половину направили до ЗСУ. До лав ДПСУ призвали у травні-червні – 4 тисячі осіб. У 2017 році кількість строковиків знову зменшилась – до 27 595 осіб. Майже 17,5 тисяч відправили до ЗСУ, до НГУ – 8,7 тис, до ДПСУ призвали вже у наступному році. У 2018 році більшість українців призвали у період з жовтня до грудня – 17 960 осіб, а під час першого призову – 15 190 осіб. До ЗСУ, як і в наступному році, відправили 18 тисяч осіб.

Призову у 2020 році підлягало 30 030 осіб, з яких 16,5 тисяч направили до ЗСУ, до НГУ – 10 430 осіб. Того року призов припав переважно на весняно-літній період.

У квітні-червні 2021 року призвали 14 246 осіб, під час осіннього призову – на тисячу менше. До лав ЗСУ, НГУ та ДСТСУ за два періоди направили однаково кількість призовників, а до ДПСУ більшість призвали під час весняного періоду. У рамках осіннього призову у 2021 році на строкову військову службу мали призвати 13 575 осіб (у них у Збройні сили 6 500 осіб)[2].

Вивчаючи підходи до вирішення проблеми призову на строкову військову службу за кордоном, слід зазначити, що у світі є країни, в яких узагалі немає строкової служби, є держави, де призов не проводять у мирний час, а також країни, де періодично відбувається призов до армії. Приміром, в Ісландії, Гаїті, Гренландії та Коста-Риці взагалі немає власної армії. Ніколи не існувало призову в Саудівській Аравії, адже там діє контрактна армія. Немає призову в Індії, ПАР та Японії. Відмовилися від призовної армії у мирний час Канада та Австралія. У Великій Британії призов запроваджувався під час світових воєн, а останні призовники демобілізувалися з армії у 1960-х.

У США призов скасували після війни у В'єтнамі, але всі чоловіки з 18 до 26 років зобов'язані стати на облік у Системі військової повинності. Тим, хто ухилився від реєстрації, загрожує п'ятирічне тюремне ув'язнення та штраф 250 тисяч доларів, хоча зазвичай усе закінчується 5-місячним арештом.

У Німеччині призов зупинений із 2011 року, але Конституція ФРН передбачає, що чоловіків можуть призвати до армії з 18 років.

У Франції з 2001 року щорічний призов замінили на День підготовки національної оборони, в якому обов'язково беруть участь усі чоловіки й жінки від 16 до 18 років. Проте, нинішній очільник Франції Еммануель Макрон повернув призов «конскрипторів» (англ. conscription military service – строкова військова

служба). Основне пояснення такої реверсії на державному рівні – нагальна потреба у підготовці мобілізаційного ресурсу в умовах гібридної агресії.

У Нідерландах призов діє лише на папері, а в реальності він не проводився з 1996 року. З країн НАТО наразі призов зберігається у Данії для чоловіків від 18 років на 4-місячну службу, Естонії (чоловіки від 18 до 28 років зобов'язані проходити 11-місячну службу), Греції (чоловіки від 19 до 45, 8-місячна служба в армії або 12-місячна служба на флоті чи ВПС), Норвегії (всі громадяни від 19 до 44). Швеція й Литва повернули призов кілька років тому.

У Швейцарії термін строкової служби складає 10 місяців, служать тільки чоловіки віком 18-33 років, їх чисельність – 50 тис. осіб.

В Ізраїлі чоловіки служать 32 місяці, вік 18-50 років, жінки 24 місяці, вік 18-24 роки (виняток – матері, заміжні, вагітні, релігійні переконання). Чисельність військово-службовців-строковиків складає до 20 тис. осіб [3].

Повертаючись до перспектив строкової військової служби в Україні слід зазначити, що після нашої перемоги (в яку вірить переважна більшість українських громадян) та відміни дії воєнного стану, із лав ЗСУ протягом одного року буде звільнено декілька сотень тисяч військовослужбовців, які були мобілізовані під час війни. Чисельність українських військових формувань буде поступово скорочуватися, бажаючих залишитися на військовій службі враховуючи значні втрати вітчизняної економіки, очікуване розширення масштабів поліструктурної системної кризи та ймовірне збільшення і так високих показників безробіття серед українців буде детермінувати у перші післявоєнні роки збереження значної кількості бажаючих продовжити службу, що сприятиме фактичному переходу до повноцінного формату професійної армії в Україні.

Однак, така тенденція триватиме не більше 3-5 років, достатньо чисельна (близько або понад 300 тисяч військовослужбовців) потребуватиме значних фінансових витрат з боку держави, плюс необхідність вирішувати неминучі соціальні питання (насамперед житлово-побутові) у середньотривалій перспективі стимулюватиме уряд до відчутного скорочення чисельності військовослужбовців (від чверті до третини особового складу), переведення значної їх кількості до відповідного резерву.

Саме під час цих непопулярних заходів, може виникнути нагальна потреба у невідкладному формуванні та запровадженні української оборонної моделі, функціонує конструкція якої була б спроможна генерувати гідні відповіді на ті явні або приховані загрози національній безпеці та обороні України.

На мій погляд, серед основних складових елементів даного соціального проекту належна роль має бути відведена такому важливому компоненту як строкова військова служба. Цей формат військової повинності не повинен беззмінно та без необхідних коригувань впроваджуватися у нову оборонну модель нашої держави. При цьому, обов'язково необхідно ретельно вивчати накопичені понад 30-ти років відповідні вітчизняні практики, а також досвід таких країн як Швейцарія та Ізраїль (особливо цієї країни, яка біля 75-ти останніх років доводить свою високу спроможність до оборони). Втім врахування зарубіжного досвіду, не означає його сліпе калькування, потрібно насамперед опиратися на власний немалий історичний спадок та славетні військові традиції.

Ймовірна оборонна модель України стосовно армійських формувань повинна мати дуалістичну структуру. Перша (основна) частина – це професійна армія, на яку покладаються функції безпосереднього захисту Батьківщини, друга – навчальна армія (або армія підготовки резерву рядового складу), що формується з навчальних частин де військовослужбовці-строковики опановуватимуть відповідні військові спеціальності, протягом зако-

нодавчо визначеного строку, достатнього для реалізації головного соціального призначення строкової військової служби – набуття достатніх навичок теоретичної та практичної підготовки – військового спеціаліста рядового складу тобто – рекрута, солдата (матроса), старшого солдата (старшого матроса). Головною особливістю «навчальної армії» має залишатись категорична заборона залучення її особового складу до виконання безпосередніх оборонних функцій у мирний час.

Враховуючи досвід власної служби у лавах ще радянської армії, а також практики підготовки особового складу зарубіжних країн, оптимальний термін відповідного навчання повинен складатись не менше 6-ти місяців, крім того, не менше 2-3 місяців після набуття певної військової спеціальності потрібно на отримання належних практичних навичок з вказаного фаху. Також, певний часовий термін (1-2 місяці) повинен відводитись на початковий етап (так званий «карантин», що триває до складання військової присяги) і полягає в адаптації до військової служби (звикання до жорсткого розпорядку дня, дисципліни, фізичних навантажень, вивчення статутів, тощо). Виходячи з цього – оптимальний термін строкової військової служби має не перевищувати 12 місяців.

За період з 2016 до 2020 року, питома вага призовників-строковиків серед осіб чоловічої статі, які досягли призовного віку, коливалася у межах від 6,6 відсотків до 8,6 відсотків. Не даремно, Законом України № 3597-IV від 4 квітня 2006 року «Про внесення змін до Закону України «Про загальний військовий обов'язок і військову службу», була не тільки затверджена його нова редакція, а й з його назви вилучено слово «загальний». Тобто «загальний військовий обов'язок» перетворився у своєрідний обмежений або необов'язковий «військовий обов'язок». Зрозуміло, що таке нововведення, констатувало ті зміни, які відбулися в нашому суспільстві за майже 15 років незалежності, але воно також дещо зневолювало норму зафіксовану у ч. 2 ст. 65 Конституції, зміст якої наводився вище. Враховуючи сутнісні зміни у соціальному призначенні нового (навчального) формату строкової військової служби та негативні демографічні тенденції в українській державі, які стануть відчутними одразу після тривалої війни, наведена вище питома вага громадян, які пройшли строкову службу у недалекій перспективі (приблизно 3-5 років) має становити не менше 50 відсотків.

Реально сприймаючи об'єктивну дійсність, можна стверджувати, що навіть після таких страшних і кривавих уроків від рф, не тільки серед українських обивателів, а й вітчизняних політиків знайдеться немало противників строкової військової служби, які на другий мирний день забудуть про ту реальну ціну яку заплатила і ще довго буде платити Україна за тривале довоєнне нехтування належного розв'язання питань створення ефективної оборонної моделі держави.

ЛІТЕРАТУРА

1. Андрій Шинко. Чисельність ЗСУ і витрати на утримання в 2021 році. 18 лютого 2021. URL: <https://www.ukrmilitary.com/2021/02/utrymannya.html>
2. Строкова військова служба: як змінювалася кількість призовників. 18 жовтня 2021. URL: <https://www.slovoidilo.ua/2021/10/18/infografika/suspilstvo/strokovaya-vijskova-sluzhba-yak-zminyuvalasya-kilkist-pryzovnykiv>
3. Строкова служба в інших країнах: де і як служать строковики. 27 березня 2020. URL: <https://armyinform.com.ua/2020/03/27/strokovaya-sluzhba-v-inshyh-krayinah-de-i-yak-sluzhat-strokovyky/>

Тому, щоб не повторювати старих та не припускатись нових помилок, кожна суспільно важливу проблему (строкова військова служба саме є такою проблемою) потрібно вирішувати комплексно, без мітингової сусти і популізму, враховуючи усі більш менш значущі супроводжуючі компоненти – соціального, політичного, економічного, демографічного, морально-етичного та ідеологічного характеру.

Потрібно чітко усвідомити, що без формування чіткої уяви серед широкого загалу українських громадян про принципове нове призначення строкової військової служби, як служби підготовки рядового складу, навчання азам сучасної воєнної справи (зокрема вмінню виживати в умовах війни), не зміняться фальшиві та небезпечні стереотипи про хлопців, які несуть строкову службу, що були сформовані ще під час пізнього СРСР (невдахи, яким не вдалося «відкосити»).

Принципово «нова» строкова військова служба не повинна сприйматись як «прожитий дарма» рік життя, насамперед навіть за ці 365 днів можна багато чому навчитись, багато чого пережити, усвідомити та переоцінити, як зробив це я 39 років тому за 745 днів служби, ще у радянській армії.

На мій погляд, даний різновид військової служби поряд з безпосереднім захистом Вітчизни і умовах бойових дій є одним з найвищих в ієрархії форматів виконання обов'язків громадянина передбачених Конституцією України, бо він у переважній більшості відслуживших «строковиків» сприяє формуванню та закріпленню у їх свідомості позитивної ціннісної та світоглядної основи, зокрема дещо дефіцитної у наші дні такої чесноти, як відповідальність. Тому, на посади державних (публічних) службовців, депутатів усіх рівнів (зокрема й народних депутатів), на мою думку не слід призначати (обирати) осіб, які не пройшли строкову військовою службу. Те саме стосується, абітурієнтів ВНЗ МО України, МВС України, СБУ та інших силових структур України.

Зупиняючись на питанні строкової військової служби осіб жіночої статі, слід зазначити, що в українській військовій справі фактично не має подібних традицій, тому відповідна служба має нести добровільний характер. У разі якщо дівчина хоче навчатись у перелічених вище спеціальних Вишах або своє майбутнє пов'язує з посадами на державній (публічній) службі, а також з ймовірним депутатством, то строкова військова служба стає обов'язковою.

На підставі викладеного можна **констатувати**, що позитивні перспективи нового формату строкової військової служби в Україні залежать не тільки від усвідомлення її значення, а й від повного та своєчасного формування відповідної суспільної потреби, яка має втілитись у життя через конструкційні компоненти вітчизняної оборонної моделі, успішність становлення та функціонування якої знаходиться у безпосередній залежності від вдалості інших споріднених з нею системних трансформацій.